

Polskie Centrum Jiu - Jitsu Goshin - Ryu
Warszawa

Łukasz Konat

*Rozwój Jiu - Jitsu w Europie i Krajach Dalekiego
Wschodu na tle różnych sztuk walki*

Pisemna praca
Jiu - Jitsu
na stopień 1° dan

WROCŁAW 2004

*„Przez czynienie sobie dobra nawzajem do
dobra ogólnego”*

Jigoro Kano

Gdzie powstało Jiu-Jitsu?

柔術

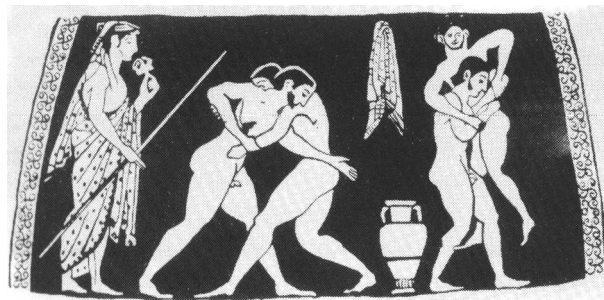
Jiu-Jitsu (znane też jako *jujitsu*, lub *jujutsu*), według dawnych przekazów, jest uważana za starojapońską sztukę walki ukształtowaną przez wieki doświadczeń samurajskich wojowników. Początki tej sztuki wywodzą się z zamierzchłych czasów. Jednak jednoznaczna odpowiedź na pytanie skąd pochodzi jest bardzo trudna. Jedni mówią - Japonia, inni szukają korzeni Jiu-Jitsu w Chinach, a nawet w starożytnym Egipcie. Pierwsze wzmianki o walkach wręcz w Japonii pochodzą ze skompilowanej w 720 roku kroniki Nihon-Shoki, gdzie wspomina się o turnieju Chikara-Kurabe, który odbył się w 230 r p.n.e. Nie wiemy ilu zawodników w nim startowało. Zapisano jednak, że do finału doszli - Taima-no-Kuchaya i Nomi-no-Sukune, który został zwycięzcą. Od tego momentu dostrzegamy powstawanie dwu szkół walki. Sumo - które do dzisiaj jest narodowym sportem Kraju Kwitnącej Wiśni i Yawara, które z biegiem lat miało się przekształcić w Jiu-Jitsu. Pierwsze wzmianki o sztukach walki w ogóle pochodzą już z 2674 r p.n.e., natomiast konkretna nazwa jiu-jitsu użyta została przez Hisamori Tenenuchi w 1532 r, i osobie lekarza o nazwisku Akyama Shirobei Yoshitoki. Wcześniej sztuka ta ewoluowała w postaci różnych form walki, których elementy znalazły w niej zastosowanie.

柔術

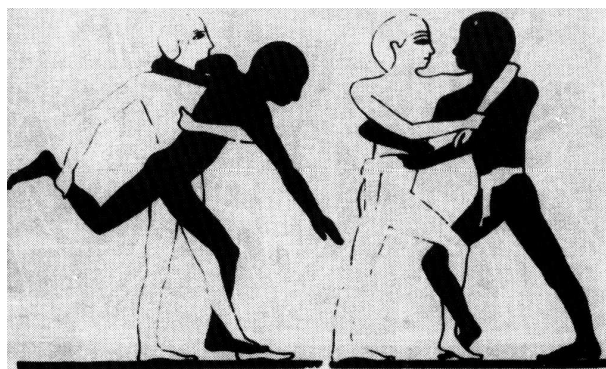
柔術

Najwcześniejsze przekazy świadczące o znajomości metod walki wręcz pochodzą sprzed około 3 tysięcy lat z p.n.e. z Babilonu. W skalnych grobowcach odkryto malowidła ścienne oraz staroegipskie malowidła w grobowcach faraonów przedstawiające wojowników stosujących podobne do znanych współcześnie chwytów obronne i metody ataku, także w walce z uzbrojonym przeciwnikiem.

W 644 roku p.n.e. do programu XXXIII igrzysk olimpijskich antycznej Grecji została wprowadzona nowa konkurencja, występująca pod nazwą *PANKRATION* (co po grecku oznacza: pan – wszech, ogólnie; kratos – siła, moc, władza). Konkurencja ta stanowiła połączenie uprawianej wówczas walki na pięści (boks) z chwytami pochodzącymi zarówno z zapasów, jak też z innych walk wręcz (podobnych lub zbliżonych do znanego dziś japońskiego Jiu-Jitsu).

Utworzenie nowej formy walki w rodzaju pankrationu stanowiło w pewnym stopniu cofnięcie się do dawnych, bardziej prymitywnych form prowadzenia i rozstrzygnięcia walki wręcz.

Walka ta, w której dozwolone było stosowanie ciosów (zadawanych nieosłoniętą pięścią) oraz niebezpiecznych i bolesnych chwytów, kończyła się dość często poważnym okaleczeniem, a niekiedy nawet śmiercią jednego, czy też dwóch współwalczących.

Spółeczność antycznej Grecji, odznaczająca się wysoką, jak na owe czasy kulturą, uwielbiała walki na pięści. Panowało bowiem wówczas przekonanie, że umiejętność walki na pięści w czasie wojny – w bezpośredniej walce wręcz z przeciwnikiem – daje zdecydowaną przewagę, a ponadto uprawianie tej walki, zwłaszcza regularne treningi w tej dziedzinie, wpływają na harmonijny rozwój mięśni i estetyczne kształty ciała, do czego Grecy przywiązywali wielką wagę.

Wielu gladiatorów walczących na pięści opanowało i doprowadziło sztukę obrony do najwyższej doskonałości. Walczący na pięści, w celu zwiększenia ochrony przed niebezpiecznym ciosem, trzymali podczas walki jedną z rąk wysuniętą w przód, w kierunku przeciwnika, a drugą starali się zadać cios rozstrzygający w głowę przeciwnika. Zwycięstwo dość często przyznawano temu bokserowi, który potrafił dłużej utrzymać rękę wysuniętą w przód. Bardziej ceniono i szanowano tego zwycięzcę, który w walce doznał mniej kontuzji oraz potrafił

- w wyniku zastosowania taktyki i techniki - doprowadzić swego przeciwnika do całkowitego wyczerpania.

Wraz z rozwojem różnych sposobów walki wręcz, a zwłaszcza ich form widowiskowych oraz tworzeniem przepisów i zasad rywalizacji sportowej, następuje różnicowanie tych walk według specyfiki stosowanej techniki. Ma to miejsce w odniesieniu do najbardziej rozwiniętych i przyjętych w danym okresie walk, a mianowicie do zapasów (wykorzystujących chwytę jako zasadniczą technikę walki) oraz boksu (operującego ciosami pięścią).

柔術

W Japonii ze względu na niski wzrost Japończyków bardzo szeroko rozpowszechniły się rozmaite sztuki walki wręcz. Aby pokonać roślejszych i zwyciężyć silniejszych przeciwników, musiano wykazać się większą zręcznością, sprytem i perfidią w sztuce wojennej.

Opisana powyżej chęć zwyciężania przeciwników silniejszych i roślejszych była bezpośrednim „motorem” stworzenia *sumo*, które jest jednym z najstarszych japońskich sportów narodowych, wywodzących się z tradycyjnej sztuki walki wręcz. Niektórzy badacze uważają, że *sumo* było w ogóle pierwszą sztuką walki wręcz rodem z Japonii. Wprawdzie najstarsze informacje o istnieniu japońskiej odmiany zapasów pochodzą dopiero z 230 roku p.n.e., ale należy przypuszczać, że sama technika walki zrodziła się o wiele wcześniej. W czasach

wczesnośredniowiecznych uprawiane sumo nie wchodziło w zakres wyszkolenia japońskich wojowników. Aby ćwiczyć sumo trzeba, bowiem było mieć specjalne predyspozycje psychiczne i fizyczne. Mistrz walki sumo otaczany był wielką estymą i poważaniem, tym bardziej, że jego umiejętności często przesądzały o wyniku bitwy między wojskami możnowładców. Polegało to na tym, że zamiast starcia zbrojnego całych wojsk pojedynkowali się specjalnie wydelegowani mistrzowie sumo, a obie armie obserwowały z dwóch stron ich zmagania. Wynik walki, najczęściej śmiertelny dla słabszego zapaśnika, był obowiązujący dla obu stron jako wynik bitwy.

柔術

柔術

Słowo SAMURAJ znaczy "pełniący służbę", słowo BUSHI - "wojownik". Do XIX wieku żołnierzy określano w Japonii tym drugim słowem. Samurajowie mieli własną ziemię i mieszkali na niej, kiedy nie wojowali. Byli oni japońskimi odpowiednikami europejskich rycerzy. Mieszkali w zamkach-miastach i byli specjalnie opłacani. Oczekiwano od nich odwagi, lojalności i skromności. Walczyli na koniach, a ich bronią były miecze, lance i łuki. Gotowi byli raczej oddać życie niż poddać się na polu walki. Samuraj, który utracił w ten sposób honor rycerski, popełniał rytualne samobójstwo (seppuku), znane w Europie jako harakiri. Miecz był największą świętością i skarbem samuraja. Od najdawniejszych czasów Japończycy uważali tę broń za dar „Boginii Słońca” dla jej wnuka, którego posłała, aby rządził ziemią i stanowił za pomocą tego miecza sprawiedliwość, wykorzeniał zło i umacniał dobro. Właśnie dlatego miecz stał się rekwizytem kultu sintoistycznego, ozdobił świątynie i święte miejsca, przynoszony przez wiernych jako ofiara dla bogów, sam był też świętością.

Słowo „bushido” pochodzi od dwóch wyrazów: bushi-rycerz, samuraj oraz „do” - droga, nauka, sposób i po złączeniu znaczy tyle co droga samuraja, rycerza. Oprócz tego słowo „do” tłumaczone jest także jako powinność, moralność. Samuraje uważali bushido za metodę doskonalenia cielesnego

i duchowego. „Droga Rycerza” dawała im etyczną interpretację filozoficznego obrazu świata, uczyła samuraja „właściwego sposobu życia” w feudalnym społeczeństwie japońskim. Wojownik wychowany w duchu bushido powinien sam oceniać swoje działania i postęпки, sprawiedliwie osądzać siebie w razie niegodnego postępowania, naruszenia obowiązków lub powinności. Plamę na honorze samuraj mógł zmyć tylko w jeden sposób - popełniając rytualne samobójstwo.

Za bushido nie stały jakiegokolwiek instytucje, które mówiłyby jak powinien żyć prawdziwy japoński wojownik. Zasady bushido nie zostały zebrane w jeden określony zbiór reguł i skodyfikowane. Spisane zostały jedynie w poemacie „Hagakure”. U podstaw Bushida leżała siła przekonania, opinia społeczna, przykłady, rodzinne wychowanie i tradycja. Nie bez znaczenia była tu także moralna siła osób powszechnie uważanych za autorytety i upamiętnionych w średniowiecznej historii Japonii. Bushido było moralnym kodeksem wojowników, który zawierał w sobie przede wszystkim elementy takich religii jak: buddyzm, konfucjanizm i shinto - narodowej religii Japonii. W bezpośrednim związku z kodeksem samuraja była też medytacja, wyrabiająca u wojownika pewność siebie i zimną krew w obliczu śmierci. Bushido przejęło od zen ideę surowej samokontroli. To właśnie panowanie nad sobą i swoimi emocjami uważane było powszechnie za najcenniejsze przymioty charakteru samuraja. Do głównych zasad samurajskiej moralności zaliczano: wierność wobec pana, męstwo, odwagę i bezpośrednio związany z tym wysoki kunszt wojenny; uczciwość i prawość,

prostotę i powściągliwość, pogardę dla wygod osobistych i pieniędzy. Umiejętność panowania nad sobą i kierowania nad swoimi uczuciami była u samurajów doprowadzona do doskonałości. Równowaga duchowa była ideałem bushido. O mistrzowskim opanowaniu własnych odczuć i olbrzymiej samokontroli świadczyć może chociażby obrzęd samobójstwa - seppuku. Odebranie sobie życia było uważane przez wojownika za najwznioślejszy czyn i najwyższy przejaw osobistego heroizmu. W moralnym kodeksie samurajów wielką wagę przywiązywano równie do krwawej zemsty. Wierność wobec suzerena wymagała, aby zniewaga wyrządzona panu została bezwzględnie pomszczona. Honor i sławę ceniono bardziej niż życie, dlatego kiedy na kartę stawiano jedno z tych pojęć, samuraj bez namysłu oddawał za nie życie. Nierzadko z powodu jednego słowa, które urażało dumę rycerza w ruch szły miecze. Z reguły takie starcia kończyły się śmiercią lub poważnym zranieniem jednego z walczących samurajów. Bushido wpajało wojownikom miłość do oręża. Broń miała dawać samurajowi poczucie pewności i jednocześnie poczucie odpowiedzialności. Zgodnie z etykietą rycerską pochojne posługiwanie się mieczem uważane było za ujmę na honorze.

柔
術

柔術

Okolo roku 1500 n.e. w prowincji Himasaka urodził się Hisamori Takenouchi, który w 32 roku życia udał się na medytację do świątyni Shinomiya dla uzyskania mistycznych przeżyć. W wyniku bardzo rygorystycznych i wyczerpujących ćwiczeń doznał objawienia i stworzył styl walki Kogusoku oraz otworzył szkołę swego imienia Takenouchi-Ryu. Mimo, że była to szkoła walki mieczem, to znalazły się tam chwytły i przechwycenia podobne do dzisiejszego Jiu-Jitsu. Dlatego ta Szkoła jest wymieniana we wszystkich spisach Szkół Jiu-Jitsu.

W pierwszej połowie XVII wieku (między 1628 a 1659 r) przybył do Japonii chiński mnich Chen-Youan-Ping, który w świątyni Kakushoji nauczał swojego systemu walki. Według Tradycji miał on trzech uczniów, byli to: Shichiroyemon Fukuno, Yojiyemon Miura, Jirozayemon Isogai, którzy z czasem założyli trzy odrębne szkoły walki. Okolo roku 1680 po długotrwałej podróży do Chin lekarz z Nagasaki Shirobei Akyama otwiera Szkołę Walki opartą na uderzeniach i kopnięciach. W pewnym momencie okazało się jednak, że monotonne powtarzanie tych samych technik nuży uczniów a na dodatek nie daje 100% skuteczności w walce. Rozgoryczony Akyama udaje się do świątyni Tennaga w Tsukushi, gdzie w czasie praktyki medytacji dostrzegł naturalne i proste zjawisko - pod warstwą śniegu twarde gałęzie czereśni łamały się natomiast wiotkie gałązki

wierzby poddawały się ciężarowi i śnieg zsuwał się z nich nie czyniąc drzewu żadnej szkody. Wyostrzony pod wpływem medytacji umysł dostrzegł w tym naturalnym zjawisku sposób pokonania w walce każdego przeciwnika. W ciągu 100 dni Akyama skompilował cały system Jiu-Jitsu a na pamiątkę drzewa, które stało się jego natchnieniem nazwał go Yoshin-Ryu (wierzbową szkoła). Naczelna zasada tego, Stylu - „ustąp aby zwyciężyć” pozostaje aktualna we wszystkich Szkołach Jiu-Jitsu.

柔術

Jiu-Jitsu oznacza „łagodną sztukę”, która wszakże obok technik łagodnych dysponuje całym arsenałem technik niebezpiecznych i groźnych dla życia. Jest to sztuka bardzo wszechstronna, obejmująca cały wachlarz technik (postawy, poruszanie się i obroty, pady, bloki, uderzenia, dźwignie, rzuty, obalenia, unieruchomienia i duszenia) łączonych w nieskończoną ilość kombinacji umożliwiających skuteczne obezwładnienie przeciwnika tak nieuzbrojonego, jak i dysponującego np. pałką czy nożem.

Jiu-Jitsu leży u podstaw większości nowoczesnych japońskich systemów walki sportowej i bojowej. To z tej sztuki wywodzą się judo, aikido, czy większość stylów karate. Także jiu-jitsu korzysta z rozwijania poszczególnych nurtów technik przez specjalistów innych systemów, stąd pozostaje nadal sztuką aktualną i nowoczesną o niespotykanej mnogości różnorodnych technik. Szkoła Goshin-ryu (pięciu nowych zastosowań) jest

stosunkowo nowa i traktuje jiu-jitsu jako środek samoobrony przed różnego rodzaju atakami napastników nieuzbrojonych i uzbrojonych.

柔術

柔術

Szerszy rozwój i spopularyzowanie jiu-jitsu wśród społeczności japońskiej nastąpił w połowie XIX wieku, co zbiega się ze zniesieniem stanu samurajskiego. Ewidentnym odnowicielem i reformatorem japońskiej sztuki walki wręcz jiu-jitsu, a zarazem twórcą nowego systemu sportowej walki JUDO (opartej na praformach starojapońskiego jiu-jitsu) był prof. dr Jigoro Kano. Opracowując swój nowy system walki wręcz (późniejsze judo) – Jigoro Kano oparł się przede wszystkim na starym jiu-jitsu (na różnych szkołach tej sztuki walki), z którego usunął brutalne, niebezpieczne chwytty i ciosy i wprowadził nowe przepisy szlachetnej sportowej walki. W tym celu przestudiował chwytty i rzuty stosowane w różnych starych szkołach japońskich i wybrał jego zdaniem najodpowiedniejsze techniki.

Terminu „judo” używały niekiedy stare szkoły jiu-jitsu w celu określenia „sposobu” ćwiczenia. Jigoro Kano, chcąc odróżnić swoją szkołę, opartą na nowo opracowanym programie (systemie) judo, dodał do słowa JUDO – słowo KODOKAN. W ten sposób powstała nowa, oficjalnie używana nazwa systemu walki Jigoro Kano – „Judo-Kodokan”.

Twórca judo napotykał w swej działalności popularyzacyjnej i szkoleniowej na wiele trudności i przeszkód. Niektóre szkoły jiu-jitsu nie chciały uznać wyższości szkoły Jigoro Kano i starały się mu przeszkadzać. Jednakże słuszność założeń

sportowych systemu judo pozwoliła mu w krótkim czasie przezwyciężyć wszystkie trudności i pokonać w drodze sportowej rywalizacji stare szkoły jiu-jitsu.

Jigoro Kano tworząc nowy system walki sportowej JUDO oparł się na następujących technikach: rzutach (nage-waza), które mogłyby być wykonywane za pomocą rąk (te-waza), nóg (ashi-waza) i bioder (goshi-waza), a także rzuty z „poświęceniem” (sutumi-waza); chwytach (katame-waza); duszenie obezwładniające stosowane do momentu poddania się konkurent, nie powodujące uduszenia (shime-waza) – oraz dźwignie bolesne na staw łokciowy wraz z barkowym – kansetsu-waza.

Jigoro Kano nieustannie doskonalił swoje umiejętności w sztuce walki jiu-jitsu. W tym celu wyszukiwał dawnych mistrzów tej sztuki walki, analizował demonstrowaną przez nich technikę, a przy tym poznawał technikę walk innych narodów. Wyniesione w ten sposób doświadczenie i wiadomości z zakresu różnych walk wykorzystywał w swoim systemie walki.

Na początku XX wieku Jigoro Kano przebywał w Europie i Ameryce, gdzie studiował i zarazem nauczał swej sztuki walki. W 1911 roku zostaje pierwszym prezydentem Federacji Sportu Japonii. Do 1938 roku działa głównie na forum Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, propagując jednocześnie judo. Zmarł w 4 marca 1938 roku wracając do Japonii.

柔術